

הגליון מוקדש

לע"נ רבנו שלמה בן מאיר ושמחה

גלב"ע ז' מר חשוון תשפ"ד

ולרפוי"ש להגה"צ רבי גבריאל בן מזל טוב

ולרפואת מרדכי בן ר' אליעזר זצ"ל

פרשת ויגש

י' טבת תשפ"ד | גליון 06

שלימה משנתו

פנינים מתורתו של הגאון המופלא רבי שלמה אסולין זצוק"ל

משנת שלמה

"ובלתי יאמר אביו כי יוסף את פיראוי אביו
לבו כי בפיאוי אביו בפיאוי אביו"

עצה לחיזוק האמונה

כשם שנפש האדם מתפעלת יותר כשחסר איזה דבר ואח"כ בא, שבזה יש שמחה גדולה הרבה יותר מאם היה הדבר מגיע מיד בלא הרגשת חיסרון, כמו כן בענין שאלה תשובה האדם מבין הרבה יותר טוב את התשובה כאשר קודם לזה שאלה, כי ע"י השאלה שהוא בחינת חסרון מובן ההכרח לתשובה הרבה יותר מאילו היו אומרים לו מיד את התשובה. וכעין זה כתב בפירוש פת לחם על ספר חוה"ל שער עבודת אלהים ריש פ"ה וז"ל 'שהמליצה הבאה בדרך שאלה ותשובה וכו' היא באה ומבוארת בהרחבה ועי"ז ענינה נגלה יותר לדעת המתבונן בו, לפי שדרך השואל להתעצם להרחיב שאלתו שתהא נראית שאלת חכמה כי כבר אמר החכם שאלת חכם חצי תשובה והמשיב מתעצם לרפאות השאלה ולבטלה בכל יכלתו עכ"ל.

ואפש"ל דזה היה גם כוונת דוד המלך ע"ה שאמר אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, שהתבונן באמת מאין יבא עזרי הרי אין לי שום עזרה משום אדם, ואז חזר ואמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, ובה נחקק היטב בלבו שבאמת עזרתו תלויה רק בהש"י.

ומזה יש גם למוד לכל אדם שנמצא במצב של הסתר פנים רח"ל שאין אדם נמלט מזה, וצריך לחזק את עצמו באמונה ובטחון, שישאל את עצמו האם אאבד את בטחוני מבוראי בשעה זו ויחשוב ויתעמק בזה, ואח"כ ישוב ויאמר בודאי לא אאבד את בטחוני מבוראי ואשאר חזק ויציב באמונה אמיתית ולא אשבר בשום אופן בעולם. ודיבורים אלו ישפיעו עליו הרבה יותר חזק מאם היה אומר זה בלא הקדמת השאלה והוא בדוק ומנוסה.

(שלמי שמחה עמ' קז).

וכן גם צריך להיות עבודת כל אדם באופן פרטי. שישאל את עצמו. מי מחיה אותי ונותן לי בריאות ופרנסה. מי אוהב אותי. מי משיגח עלי בהשגחה פרטית. מי מסייע לי ברוחניות ובגשמיות. מי נתן לי אשה וילדים. ובכל פעם ישיב, הקב"ה נתן לי. ועי"ז יחקק יותר בלבו אמונת ה'.

(מעין גנים בראשית ח"ג ויראה מאמר ג').

פניני הפרשה

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי, ולא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפניו", (מה, ג')
יש לדקדק, דמאחר שאמר להם אני יוסף, היה לו לשאול העוד אבינו חי, ולמה שאל העוד אבי חי, וכי אביו אינו גם אביהם. ועוד הק' בספר בית הלוי על התורה שהרי עד עתה היו כל דברי יהודה סביב זה שחושש לשלומו של אביו, ופשיטא שהוא חי. ועוד קשה שהרי בפרשת מקץ (מג, כז) מפורש כאשר באו השבטים בפעם השניה, שאל אותם יוסף השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי. והם השיבו שלום לעבדך לאבינו עודנו חי, ומאז לא היו בבית כדי לדעת משלומי, א"כ מה מקום לשאול עתה שוב העודנו חי. ועוד קשה פני מה לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, הרי יכלו להשיב שאביהם חי.

ויתכן לפרש בס"ד, דהנה כשהאחים מכרו את יוסף, הם לא חששו לצערו של יעקב, וכמו שמבואר בספר הישר שיוסף טען לאחים איך תשאו פניכם לפני יעקב אבינו, ואם חטאתי אליכם, הלא תעשו בעבור אבי. ובכל זאת הם לא חששו לצערו של יעקב. ומבחינה זו היה יעקב בעיניהם כמי שאינו חי. ורק ראובן היה היחיד שחשש לצערו של יעקב, כמש"כ (וישב לז' כב') ויאמר אליהם ראובן אל תשפכו דם וגו' למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו. וכן מבואר מרש"י שם בפס' כט'. אמנם רק אחר שראו האחים את גודל צערו של יעקב, נצטערו מאוד, עד שהורידו את יהודה מגדולתו, כמפורש ברש"י (וישב לח' א').

וגם יהודה כשדיבר בתחילת פר' ויגש עם יוסף הכל היה טוב סביב צערו של יעקב. אמנם יוסף לא היה יודע מזה, שהרי כשמכרוהו ידע שלא היה איכפת להם מצערו של יעקב. ועתה הוא שומע מיהודה שחושש מאוד לצערו של יעקב אם יקח את בנימין. ולא ידע יוסף האם הם גם מצטערים על צערו של יעקב ממה שמכרוהו, או מצטערים רק מצערו של יעקב על בנימין.

ולכן שאל יוסף את אחיו, הרי אני יוסף העוד אבי חי בעיניכם, לחשוש גם על צערו מחמת שמכרתם אותי. הרי כשמכרתם אותי, היה נראה שאינכם חוששים על צערו כמו שאינו חי, **ועתה אני שומע שעל צער בנימין** אתם חוששים על צערו כי הוא חי בעיניכם, האם גם עוד אבי חי בעיניכם מצד שהוא

אבי ואני יוסף. ולא יכלו אחיו לענות אותו, מדוע לגבי בנימין הוא חי בעיניהם, ולגבי לא היה חי בעיניהם, כי נבהלו מפניו מחמת שאלה זו. (נערך מתוך ספרו מעין גנים בראשית ח"ה ויגש מאמר א' אות א').

"ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה, ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני. ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה. ויוסף ישית ידו על עיניך". (מו, ב', ג', ד')

מבואר בפסוקים שהקב"ה אמר ליעקב ד' הבטחות. (א) לגוי גדול אשימך שם. (ב) אנכי ארד עמך מצרימה. (ג) אנכי אעלך גם עלה. (ד) יוסף ישית ידו על עיניך.

ונראה שד' הבטחות אלו שהבטיח הקב"ה ליעקב, הוא כנגד ד' חששות שהיה ליעקב קודם שירד למצרים.

א. חשש יעקב שמא יטמע זרעו במצרים ולא יהיו ניכרים. וע"ז הבטיח לו הקב"ה 'לגוי גדול אשימך שם', כלומר 'לגוי גדול' כמו שאיתא בהגדה של פסח 'לגוי גדול' מלמד שהיו מצוינים שם (פי' ניכרים). וזהו הכוונה גם כאן שהבטיחו שיהיה זרעו ניכרים ומובדלים משאר המצריים ולא יטמעו שם.

ב. חשש יעקב שמא לא תשרה עליו השכינה במקום טמא כזה. וע"ז הבטיחו הקב"ה 'ואנכי ארד עמך מצרימה'. וכן איתא בזוה"ק (ויחי רטז' א', מתורגם ללה"ק) 'למדנו כל אותם השנים (שהיה יעקב במצרים יז' שנה) שכינת כבודו של הקב"ה עמו נמצאת.

ג. חשש יעקב שמא ירד למצרים יקבר שם ולא יזכה להקבר בארץ ישראל. וע"ז הבטיחו הקב"ה 'אנכי אעלך גם עלה', וכמש"כ רש"י כאן שהבטיחו להיות נקבר בארץ, ומקורו מירושלמי סוטה פ"א ה"י.

ובספרו שלמי שמחה כאן אות ו' הוסיף בזה, שרש"י בפרשת ויחי (מז, כט') כתב שאחד מהטעמים שלא רצה יעקב להיקבר במצריים, הוא משום שמתו חו"ל אינם חיים אלא בצער גלגול מחילות. והק' שהרי בגמ' בכתובות (קיא' ע"א) ובב"ר (פצ"ו ס"ה) מבואר שזהו ענין לימות המשיח ותחיית המתים, שאז מתי חו"ל חיים בצער גלגול מחילות,

ואז כבר לא יצטרכו לקבור שום אדם כי לא ימותו יותר, וכדאי בסנהדרין צב"ע"א. וא"כ אי יעקב חשש מצער גלגול מחילות, יוצא דחשש שלעולם לא יזכה להיקבר בארץ ישראל, ותימה איך חשש כן אם הקב"ה הבטיחו ע"ז. אשר על כן נראה לומר דלשיטת הגמ' בכתובות והב"ר לא היה שום הבטחה ליעקב מהש"י שיקבר בארץ. ורק אליבא דהירושלמי הובטח כן.

ד. חשש יעקב שאם ירד עם כל משפחתו למצריים שמא ימות יוסף בחייו, משום שהוא מלך וינהג שררה על אחיו הגדולים מחמת מלכותו ויגרום לעצמו עי"ז שימות בחיי יעקב, וכדאיתא בסוטה (יג' ע"ב) שבאמת מחמת זה נגרם ליוסף למות קודם אחיו. ואם ימות יוסף בחייו יירש גיהנם כמש"כ, רש"י (וישב לו, לה). ועי"ז הבטיחו הקב"ה 'ויוסף ישית ידו על עיניך', והיינו שלא ימות בחייו. (ומצאתי בס"ד חלק ממה שכתבנו בזוה"ק פרשת ויחי רכב' א', עיי"ש).

(נערך מספרו שמן למאור ויגש אות ח').

מאמר הפרשה

לא לשהות במקום טמא אפילו לזמן מועט

בפרשה מובא את כל ענין ביאת יעקב אל מצרים, ולפני שבא יעקב, מובא (מה' י') שיוסף לאחר שגילה לאחיו שהוא יוסף אחיהם, אמר להם 'מהרו ועלו אל אבי וכו' וישבת בארץ גושן' וגו'. וכן פרעה אמר לאחר ששמע על פגישת יוסף עם אחיו אמר להם (בפס' יח) 'וקחו את אביכם וכו' ואתנה לכם מטוב ארץ מצרים' וגו'. ופירש"י שזה ארץ גושן. מובא שהיה ברור שיעקב ומשפחתו ישבו בארץ גושן.

וצ"ב מה כ"כ חשוב להדגיש זאת.

אח"כ מובא שלפני רדת יעקב למצרים כתיב (מו' כח) ששלח יעקב את יהודה אל יוסף 'להורות לפניו גושנה, ויבואו אל ארץ גושן, ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גושנה', ופירש"י להורות היאך יתישב בה, קודם שיגיע לשם.

וצ"ב מדוע הוצרך יוסף לסדר את המקום בשביל יעקב אביו לפני שהגיע לשם. ועוד מה באה התורה ללמד אותנו בזה. ועוד צ"ב מדוע יעקב לא נסע קודם ליוסף להפגש אתו, ורק אח"כ יגיע לגושן, הרי עיקר ירידת יעקב למצרים היה כדי לראות את יוסף וכמש"כ 'ואראנו בטרם אמות'.

אח"כ התורה מספרת (מז' ז' י') שיעקב בא לפני פרעה וכתוב כן, 'ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו לפני פרעה, ויברך יעקב את פרעה. ויאמר פרעה אל יעקב, כמה ימי שני חיך, ויאמר יעקב אל פרעה, ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חי, ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם. ויברך יעקב את פרעה, ויצא מלפני פרעה'.

וצ"ב מהו הלשון '**ויבא** יוסף את יעקב אביו ויעמידהו לפני פרעה', וכי יוסף הוצרך להביא את יעקב ולהעמידו, ולא צאנו בתורה שום רמז שיעקב כ"כ הזדקן. ואף אם היה כ"כ קשה ליעקב לשם מה התורה כתבה כן, והיה צריך להיות כתוב רק ויבא יעקב אל פרעה. ועוד צ"ב מדוע כשפרעה שואל את יעקב כמה ימי שני חיך, הוא עונה לו שמעט ורעים ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בארץ מגוריהם, מי ביקש ממנו לתאר איך היו נראים ימי חייו. ועוד צ"ב מהו שכתוב 'ויצא מלפני פרעה', פשיטא שלא נשאר שם, ומה הדגש בזה.

ונראה לבאר. הנה ידוע שיש הרבה דברים שמשפיעים על האדם, הן לטוב והן למוטב, כמו חברות עם בני אדם. והתורה גילתה לנו שיש השפעה על האדם גם **מהמקום** שהוא נמצא בו, שמקום קדוש משפיע קדושה על האדם, ומקום טמא משפיע טומאה על האדם. {כן מתבאר גבי דור המבול דכתיב (פר' נח ו' יב) וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה. משום שהשחית כל בשר את דרכו על הארץ, ועונשם היה שכולם מתו, ואף ג' טפחים מהקרקע ג"כ נחרב, וכמש"כ רש"י (שם ו' יג). וכן מצינו בסדום שיושביו טמאו כ"כ את ארצם, ולכן עד עצם היום הזה המקום שומם, וכמש"כ (פר' נצבים כט' כב). וכן מובאר (פר' ראה יד' יז) גבי עיר הנידחת, שלא תבנה עוד. ועיי"ג כ"כ בזוה"ק (בשלח מט' ב) דמבואר כן.

ועפ"ז נראה לומר כן, שיעקב ידע שכל ארץ מצרים טמאה היא ומלאה בכשפים ובזימה ובגזל ורציחה, ולכן יעקב לא רצה כלל להגיע לשום מקום בארץ מצרים, ורק לארץ גושן שהיה המקום נקי ביחס למצרים הסכים להגיע. והמקור שארץ גושן היה נקי, מובא כן ממה שאמר יוסף 'בעבור תשבו בארץ גושן, כי תועבת מצרים כל רועה צאן', משמע שבגושן אין חשש מאנשי מצרים, ולכן רועי צאן יכולים להיות שם.

ואשר על כן מובן כל פרשת ביאת יעקב אבינו ע"ה למצרים, שיוסף ידע את דעת יעקב ולכן אמר לשבטים שיגידו ליעקב 'וישבת בארץ גושן', ולכן יעקב שלח את יהודה אל יוסף להורות לפניו גושנה, כדי שיעקב ומשפ' יוכלו מיד להגיע לגושן ולא יצטרך להתעכב במקום טמא אפי' זמן מועט. ולכן קודם כל יעקב הגיע לגושן, ועל אף כל רצונו לפגוש ביוסף מ"מ לא הסכים להגיע למקומו במצרים, ולכן הוצרך יוסף בעצמו להגיע לגושן. אמנם יוסף הבין שממדת דרך ארץ הוא שיעקב יגיע לפני פרעה ולברכו ולהוקיר לו טובה שנותן להם רשות לגור בארצו, ובזה לא היה ברירה ליעקב אלא ללכת אל פרעה שבמצרים, לכן מה יעשה יעקב ויקצר את הגעתו אל מקום טמא זה, אמר ליוסף שיעשה את עצמו כזקן מופלג שאינו יכול ללכת, כדי שפרעה יחשוב שמחמת הזקנה אינו יכול לשוחח עמו הרבה זמן, לכן כתיב 'ויבא יוסף' ויעמידהו לפני פרעה. ופרעה רואה איך יעקב נתמך ע"י יוסף, ובכל אופן מתחיל לשאול כמה ימי שני חיך, כלומר וכי הגיל שלך גורם כזו זקנה, אומר לו יעקב ששני חיי הם מאת ושלושים שנה, אבל מעט ורעים וכין שהייתי מוקף בצרות לכן הזקנתי כל כך. וכל מה שיעקב אמר כן זהו כדי שפרעה לא ימשיך לדבר איתו, ויוכל כמה שיותר מהר לצאת ממצרים ולחזור לארץ גושן. ולכן כתוב אחר שברוכו 'ויצא מלפני פרעה', כלומר שמיד יצא ולא נשאר שם ולו רגע אחד מיותר.

והנה כמו שמקום טמא משפיע על האדם, כן מקום קדוש משפיע על האדם, וכמפורש בגמ' (קידושין ל' ע"ב) 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש', ולא כתוב תלמוד תורה, משמע שקדושת בית המדרש תשפיע על היצר הרע לבטלו. וכמו"כ מצינו בחגיגה (ה' ע"ב), ובסנהדרין (קיא' ע"ב) שכבר שהיו עולים במדריגות של רבה בר שילא היה התעוררות ליראת שמים ולחדש חידושי תורה, וזאת מכח קדושתו של רבה בר שילא אשר השפיע אפי' על מדריגות ביתו.

יעזרינו השי"ת להתרחק מכל מקום טומאה, ולחפש תמיד מקומות של קדושה, כדי שנוכל להיות מושפעים רק בקדושה.

(נערך מתוך ספרו מעייני גנים בראשית ח"ג ויגש מאמר ב').

מתוך צוואת רבנו זצ"ל לכלל ישראל.

"הנני כותב מתוך ייסורי נפש וגוף ביד משותקת וכתב רועד ולא קריא את הדברים דלהלן..... ועתה יש לי להודיע לכל ידידי ואהובי נשמות ישראל הקינים לי מאוד, שהיות וסבלתי הרבה בחיי הן בידיע והן מה שלא ידוע, ולא מצאתי שום נוחם בצערי, אמרתי לרשום שורות אלו. אין אתי ידוע מה יהיה עמי לאחר פטירתי אבל רצוני חזק להיות משען ומשענה לכל הסובלים ייסורים בין ברוחניות ובין בגשמיות, ואפילו למי שיחשוב שהוא הרשע הכי גדול. לכן מתוך מחשבה רק להועיל ולא לצער כלל, אם אפשר שכל מי שירגיז צער הן בגשמיות הן ברוחניות, ימחול נא להיכנס לחדר בבית לבד, ולהדליק עבור נשמתו ולומר אני מדליק נר זה לעילוי נשמת פלוני בן פלוני (שלמה בן מאיר ושמוחה), ויפרש את בקשתו ויוכל לשפוך את ליבו על ידי הנר ככל מה שירצה הן באריכות הן בקצרה, ואפילו אם יחשוב שהוא רשע ופושע גדול, יש בליבי מקום לכל מי שחושב שהוא רשע ופושע לשמוע דבריו באריכות. ולא יחוס על טרחתי אלא יחוס על עצמו. ואם יהיה אפשרות בידי להועיל ארצה מאוד להועיל, ואם לא אוכל להועיל אקווה לעטוף אותו באהבה וחביה ולתת לו בלב תנחומים ותקווה טובה. ואם גם זה לא אוכל, מקסימום הפסיד נר קטן, ולא טרח הרבה. כל זה כתבתי בישוב הדעת ומתוך הרבה מחשבה והתלבטויות עד שהעזתי לכתוב דברים אלו, ואקווה להיות לעזר לכל הסובלים ברוחניות וגשמיות. ממני הנפרד מכס באהבה עצומה רק בגוף וקשור עם כל נשמות ישראל בלי יוצא מן הכלל באהבת עולם".